

ДІТІМ

ОРГАН МІНІСТЭРСТ

№ 4 (1226)

НОВАЕ
У КАЛГАСНАЙ
ВЕСЦЫ

Н

Перш чым гаварыць аб нашай комплекснай брыгадзе, я павінен сказаць некалькі слоў пра старшыню калгаса Віктара Аляксеевіча Казлова. Гэта ён у нас ініцыятар стварэння комплексных брыгад, якія, на маю думку, зрабілі пералом у гаспадарчай працы калгаса.

Памятаю, сабраліся мы мінулай вясной у канцэлярыі праўлення і раімся, як жыць далей, як вывесці з адставання сяво арцель. Прысутнічалі брыгадзіры, камуністы, беспартыйныя актывісты. «Гігант» тады яшчэ зусім не апраўдваў сваёй назвы. Яго грамадская гаспадарка была вельмі слабай, а калгаснікі атрымлівалі на працадні грамы і капейкі. Многа, вельмі многа зрабіў ужо тады трыццацітэсячнік — камуніст Віктар Казлоў для ўздыму калгаса, але наша гаспадарка ўсё ж развівалася марудна.

— Мы апынуліся ў нейкім зачараваным коле, — гаворыў тады Казлоў, — і ніяк не можам з яго выбрацца... Палаяводства ў нас не развіваецца таму, што жывёлагадоўля слабая. І, наадварот, жывёлагадоўля не ўзнімаецца ўгору з-за таго, што дрэнна развіта палаяводства. Дзе ж тут выхад? Мне здаецца, у многім нам дапаможа стварэнне комплексных брыгад. У гэтых брыгадах кіраваць развіццём палаяводства і жывёлагадоўлі будзе адзін чалавек. Такім чынам мы і ліквідуем супярэчнасці паміж брыгадзірамі-палаяводамі і загодчыкамі фермаў.

Доўга яшчэ пераконваў нас Віктар Аляксеевіч, бо прапанову яго, скажу шчыра, мы сустрэлі без асаблівага натхнення. Аднак рашэнне было прынята, і ў калгас паявіліся комплексныя брыгады. Што дзіўна, мне здаецца, то я таксама, як і іншы брыгадзіры, спачатку з бояззю ўзяўся за новую работу. Чаму з бояззю? Ды таму што я не заатэхнік і не ветфельчар і ніколі раней не меў блізкага дачынення да ферм. А тут раптам перадалі на акту на маю адказнасць больш сотні галоў буўнай рагатай жывёлы, звыш 150 свіней і 47 коней.

А раней кола абавязкаў брыгадзіра-палаявода, у распараджэнні якога знаходзіцца асноўныя сродкі вытворчасці, вызначалася так, што ён па сутнасці не адказваў за стан жывёлагадоўлі і асабіста мала быў зацікаўлены ў тым, каб яна хутчэй развілася. Гэта здзіўна, але факт. Калі ўжо гаварыць сур'ёзна, то мы, брыгадзіры, толькі па прымусу ў якойсьці ступені клапаціліся пра развіццё жывёлагадоўлі. Тут я маю на ўвазе план, які давала брыгадзірам праўленне калгаса і ў якім вызначалася, якія кармавыя культуры ён павінен вырошчваць. Ды што ўраці і аціць — гэты план мы выконвалі, бадай, у апошнюю чаргу, бо брыгадзір стараўся перш за ўсё аб павелічэнні валавых збораў збожжавых культур. Апошнее было асноўным паказчыкам яго работы. Зноў жа атрымлівалася нежак так, што і сёнакос праходзіў са спазненнем. Карашей кажучы, да мінулага года, да стварэння комплексных брыгад, у калгасе і зімой і летам не хапала кармоў. Догляд жывёлы быў абязлічаны. Адным словам — у сямі нянек дзіця без носа...

А якія адносіны існавалі паміж брыгадзірам і загодчыкам фермы? Цяпер аб гэтым нават сорамна і ўспамінаць. Быў я, брыгадзіру, патрэбен, скажам, гною. Без яго, як вядома, збожжа не вырасціць. Дык вось іду я на ферму, прашу загодчыка, каб ён больш гною нарыхтаваў. Тэ згаджаецца, а спадзішка стараецца, каю кароўніках, свінарніках ды аўчарніках збіраўся гною як мага менш, каб та было чыста. Гной выкідаўся з хлявоў двор, пад адкрытае неба, і да вясны а яго заставаліся невялічкія кучкі саломы. І зусім зразумела, чаму загодчык так рабіў: за чысціню ў жывёлагадоўчых памяшканнях яго хваліў заатэхнік, яго з гэтай заносілі на Дошку гонару, да таго ж яму выдавалі прэміі. Вы толькі падумаўце: нейкія дзівакі-вучоныя выдумалі навазтэорыю аб бягзвоем утрыманні жывёлы. Яны сцвярджалі: чым чысцей у кароўніку чым менш у ім гною, тым лепш для жывёлы, тым больш дасць яна малака... Маючыма, на паперы гэта і так, з вучоным мне спрачацца цяжка. Аднак я цвёрда перакананы, што без угнаенняў будзе чыста не толькі ў кароўніках, але і на палях, у свірнах і клядовых... Недыходзіла вясна, і калгас сеяў на пустой глебе — не хапала ўгнаенняў, а ўвосень... увосень збіраў мізэрныя ўраджай.

Стварэнне комплексных брыгад пайшло на карысць калгаса. Калі, напрыклад, раней у нашай брыгадзе збіралі ў сярэднім з кожнага гектара не больш шасці цэнтнераў збожжавых, дык сёлета ўраджай дасягнуў 15—16 цэнтнераў. За дзесяць месяцаў ад кожнай каровы атрымана на 640 літраў малака больш, чым за ўвесь 1956 год.

Я хачу асабліва падкрэсліць, што ў комплекснай брыгадзе створаны самыя спрыяльныя ўмовы для развіцця жывёлагадоўлі, бо цяпер ужо ліквідаваны перашкоды, якія доўгі час тармазілі рост гэтага важнейшага галіны гаспадаркі. Брыгадзір, добра разумеючы, што яму, як кажучы, можа непаздаровіцца, калі ён будзе ўздымаць палаяводства ў шкоду развіцця жывёлагадоўлі аб калі будзе паявіцца таварнасць ферм за кошт аслаблення палаявой гаспадаркі. А гэта вельмі многае аз начае! Брыгадзіры сапраўды пачалі клапаціцца, каб усе галіны калгаснай вытворчасці развіваліся планамерна, хутка і эфектыўна.

За год мы здолелі ліквідаваць адставанне жывёлагадоўлі. Праўда, далоса гэта нялёгка і, безумоўна, брыгадзіру тут прыйшлося папрацаваць у поўную меру сіл.

Аднойчы прыходжу я ў канцэлярыю калгаса і кажу старшыні:
— Трэба скараціць плошчу пад збожжавымі і за кошт гэтага пашырыць палі пад кармавымі культурама. Іншага выхаду для павелічэння запасаў кармоў няма...

Віктар Аляксеевіч засмяюўся і кажа:
— Цікавая прапанова. Ты мяне, Якім Кірылавіч, проста парадаваў. Характар, значыць, у цябе змяняўся... Бо памятаеш, якім ты быў праціўнікам маёй такой жа прапановы? Маўляў, без хлеба хочаш нас пакапіць, старшыня. Як гэта скарачаць пасевы збожжавых культур?..

Так, сапраўды, кажу старшыні, быў я такім праціўнікам.

Галоўнае пытанне сучаснасці

Мы жывем у надзвычай цікавай і непаўторнай час. Кожны дзень прыносіць нашай Радзіме новыя поспехі, новую славу. Гэтыя поспехі і слава звязаны перш за ўсё з тым, што Савецкі ўрад, Камуністычная партыя, усе савецкія людзі настойліва і паслядоўна адстойваюць справу міру.

Нашы словы ніколі не разыходзяцца з канкрэтнымі справамі. Кожнае наша абавязальства заўсёды дакладна і няўхільна выконваецца. Савецкі ўрад неаднаразова выступаў з заклікам спыніць выпрабаванне і далейшы выраб самай страшэннай і разбуральнай зброі — атамных і вадародных бомб. А зусім нядаўна Вярхоўны Савет СССР прыняў пастанову, у якой прапануе заключыць пагадненне паміж СССР, ЗША і Вялікабрытаніяй аб адмове ад вытворчасці і размяшчэння якіх бы там ні было відаў ядзернай зброі на тэрыторыі Германіі, Польшчы і Чэхаславакіі, а таксама пагадненне аб ненападзе паміж дзяржавамі — удзельніцамі НАТО і краінамі — удзельніцамі Варшаўскага дагавору. На гэтай жа сесіі Вярхоўнага Савета СССР была вынесена прапанова аб забароне прапаганды вайны ў тых краінах, дзе гэта і сёння яшчэ мае месца, і прапанова аб скарачэнні ўзброеных сіл вялікіх дзяржаў.

Як бачна, мы робім усе магчымыя захады, каб адхіліць пагрозу вайны. Мы лічым самым вялікім злачынцам таго чалавека, тую дзяржаву, якая прапагандуе вайну, якая толькі і дбае, клапаціцца пра выпуск новай зброі масавага знішчэння людзей і шматваковай культуры народаў.

Мінула літаральна два тыдні пасля сесіі Вярхоўнага Савета СССР. І вось на ўсё свет разнеслася цудоўная, крылатая вестка: ўрад Савецкага Саюза вырашыў скараціць узброеныя сілы сваёй дзяржавы яшчэ на 300 тысяч чалавек. Скарачэнне ўзброеных сіл мы праводзім не ўпершыню. Падобны міралюбны акт Савецкі ўрад ажыццяўляе ўжо ў трэці раз. І гэта ў той час, калі заходнія дзяржавы вядуць бясконцыя размовы аб разбраенні і скарачэнні ўзброеных сіл, але справы далей размоў у іх не ідуць. Яны гавораць, абяцаюць, а мы робім і выконваем тое, што абяцаем.

За пасляваенныя гады, верныя ленынскай палітыцы міру і дружбы паміж народамі, мы скарацілі свае ўзброеныя сілы больш чым на два мільёны чалавек. Пакуль што ні адна з заходніх дзяржаў не следуе нашаму высякароднаму міралюбнаму акту. Наадварот, у друку з'явілася паведамленне аб тым, што 7-га студзеня прэзідэнт ЗША Эйзенхаўэр звярнуўся да кангрэсу з просьбай асігнаваць дадаткова для міністэрства абароны на бягучы 1958 фінансавы год 1260 мільянаў долараў. Дадатковыя сродкі прызначаюцца на пашырэнне і пашырэнне праграмы будаўніцтва баз стратэгічнай авіяцыі, на стварэнне і закупкі балістычных ракет

далёкага дзеяння і на іншыя ваенныя мэты.

Гавораць, што факты — упартая рэч, іх цяжка аспрэчваць. І сапраўды, увесь савецкі народ, усе людзі добрай волі з захапленнем сустралі новы міралюбны акт Савецкага ўрада. Як піша газета «Жэньмінъжыбао», «Савецкі Саюз зноў і зноў паказвае сваё шчырае імкненне да ажыццяўлення мірнага суіснавання двух сістэм».

— Мая прафесія — ахоўваць здароўе людзей. Я фельчар, — гаворыць Аляксандр Ламака. — Працюю ў Мінскай школе фабрычна-заводскага навучання будаўнікоў. Маладзё вучыцца авалодваць будаўнічымі прафесіяма. Яна марыць будаваць прыгожыя гарады і вёскі, фабрыкі і заводы, клубы і дзіцячыя сады. Я перажыў страшэнныя жахі вайны. Цяпер я інвалід і не хачу, каб мае дзеці пакутувалі і перажывалі тое, што перажыў я за гады вайны. Няхай лепш яны жывуць у міры і радасці, няхай працуюць на карысць свайго народа. Вось чаму я з такой радасцю сустраў рашэнне нашага ўрада яшчэ раз скараціць узброеныя сілы. Гэта канкрэтны ўклад у справу міру. Няхай нашаму прыкладу следуюць усе дзяржавы захаду і ў першую чаргу Злучаныя Штаты Амерыкі, Вялікабрытанія, Францыя і іншыя капіталістычныя краіны.

Думкі простага савецкага чалавека знайшлі адлюстраванне ў новым дакуменце, апублікаваным учора ў друку. Гэта — прапановы Савецкага ўрада па пытаннях аслаблення міжнароднай напружанасці.

«Сучасная міжнародная абстаноўка, — гаворыцца ў заяве Савецкага ўрада, — характарызуецца, з аднаго боку, працягам «халоднай вайны», узмацненнем гонкі ўзбраенняў, асабліва ў галіне вырабу атамнай і вадароднай зброі, і прамой пагрозай для справы ўстаўлення міру, для лёсу ўсяго чалавецтва. З другога боку, яна характарызуецца гіганцкім ростам сіл, якія выступаюць за мір і бяспеку».

З мэтай ліквідацыі небяспекі новай вайны Савецкі ўрад прапануе склікаць нараду кіруючых дзяржаў — удзельніц Паўночнаатлантычнага саюза і Арганізацыі Варшаўскага дагавору, а таксама некаторых краін, якія не ўваходзяць у памянёныя групы дзяржаў. На гэтай нарадзе прапануецца разглядаць такія важныя пытанні сучаснасці, як праблема разбраення, спынення прапаганды вайны, садзейнічэнне развіццю міжнароднага гандлю і рад іншых пытанняў, вырашэнне якіх мае велізарнае значэнне для захавання міру ва ўсім свеце.

Мы верым, што новыя прапановы Савецкага ўрада па пытаннях аслаблення міжнароднай напружанасці знойдуць гарачы воджук і падтрымку ў сэрцах усіх людзей добрай волі. Мы верым, што 1958 год будзе годам мірнай працы для ўсіх народаў свету.

У Прэзідыуме Саюза пісьменнікаў БССР

На апошнім пасяджэнні прэзідыума Саюза пісьменнікаў Беларусі ва ўрачыстай абстаноўцы адбылося ўручэнне новых членскіх білетаў пісьменнікам. Старшыня праўлення СП БССР Пятрусь Броўка ва ўступным слове сказаў:

— Саюзу пісьменнікаў СССР хутка будзе 25 год, наша арганізацыя існуе амаль чвэрць стагоддзя. Чвэрць стагоддзя Саюз пісьменнікаў актыўна і дзейсна выконвае свае абавязкі перад савецкім народам. Усім вядома, якіх поспехаў ён дасягнуў за гэты час.

Ад імя і па даручэнню прэзідыума СП БССР Пятрусь Броўка ўручае членам Саюза пісьменнікаў білеты, жадае ім высока берагчы званне члена Саюза пісьменнікаў, дамагацца новых творчых поспехаў у сваёй рабоце.

— Дазвольце першыя білеты — сказаў П. Броўка, — уручыць старэйшым нашым пісьменнікам Янку Маўру і Кандрату Крапіве.

Затым новыя членскія білеты атрымлівае вялікая група беларускіх пісьменнікаў.

На прэзідыуме быў абмеркаваны план работы Саюза пісьменнікаў БССР на бліжэйшыя месяцы. Вырашана на наступных пасяджэннях абмеркаваць пытанні аб удзеле пісьменнікаў у падрыхтоўцы да саракагоддзя Савецкай Арміі, аб выніках творчага года і выбарах бюро творчых секцый. Намечана абмеркаваць паэтычныя творы, змешчаныя ў 1957 г. ў часопісе «Полымя», пытанне аб рабоце рэдакцыі часопіса «Малодосць» па выхаванню літаратурнай моладзі, аб падрыхтоўцы да тыдня літоўскай літаратуры на Беларусі і перакладах з братніх літаратур на беларускую мову. Будзе разгледжана пытанне

аб падрыхтоўцы да саракагоддзя Беларусі.

Прэзідыум рашыў справаздачы творчых секцый правесці: 23 студзеня дзіцячай літаратуры, 31 студзеня — прозы, 10 лютага — паэзіі і 15 лютага — крытыкі.

На прэзідыуме было абмеркавана пісьмо ленынградскіх пісьменнікаў аб правядзенні вечара памяці Янкі Купалы і Якуба Коласа. Вырашана гэты вечар правесці ў Ленінградзе 25 студзеня і камандзіраваць для ўдзелу ў ім пісьменнікаў В. Вітку, М. Лужаніна, М. Аўрамчыка і майстра мастацкага слова А. Слесарэнку.

У лютым у Вільнюсе адбудзецца нарада работнікаў часопісаў чатырох рэспублік — Латвіі, Літвы, Эстоніі і Беларусі. Вырашана камандзіраваць для ўдзелу ў гэтай нарадзе ад часопіса «Полымя» Ул. Карпава, А. Бачылу, І. Шамякіна і В. Бурыосава; ад часопіса «Беларусь» — К. Кірзэнку, М. Паслядовіча, І. Кудраўцава і М. Ракітнага; ад часопіса «Советская Отчизна» — Т. Хадкевіча, П. Панчанку, Г. Бярозкіна; ад часопіса «Малодосць» — А. Кулакоўскага, І. Грамовіча, А. Асіпенку і І. Науменку.

У канцы абмеркавання прэзідыум разам з партбюро абмеркавалі фельетон «У навагоднюю ноч», надрукаваны ў газеце «Літаратура і мастацтва» ў нумары за 1 студзеня 1958 года.

Было адзначана, што рэдакцыя газеты дапусціла памылку, надрукаваўшы фельетон з няўнасцю ў ім раду нетактоўнасцей і грубасцей у дачыненні да асобных пісьменнікаў.

Прэзідыум прыняў у члены Саюза пісьменнікаў паэта-сатырыка Міхася Скрыпку.

Кніжныя выстаўкі

У Дзяржаўнай бібліятэцы імя Ул. І. Леніна наладжана кніжная выстаўка, прысвечаная 75-годдзю з дня нараджэння выдатнага савецкага пісьменніка А. Талстога.

На выстаўцы экспануюцца лепшыя творы пісьменніка — «Пётр І», «Хлеб», «Гіпэрбаліод інжынера Гарына», «Аповесці

і апавяданні» і іншыя кнігі, выданыя за апошні час.

У чытальнай зале ёсць таксама вітрына з творамаі М. Някрасава, 80-годдзе з дня смерці якога споўнілася гэтымі днямі. Наведвальнікі бібліятэкі з цікавасцю праглядаюць творы любімых пісьменнікаў.

В. КАПЦІЛОВІЧ.

Экспанаты будучага музея

У сярэдзіне мінулага года ў Мінску была ўтворана арганізацыйная група па стварэнню Беларускага дзяржаўнага гісторыка-краязнаўчага музея. Супрацоўнікі будучага музея пачалі збіраць матэрыялы, якія адносяцца да гісторычнага мінулага нашай рэспублікі, — старажытныя зброю, прадметы быту, фатаграфіі. За гэты час ужо на-

быты цікавыя экспанаты. Сярод іх — беларускае нацыянальнае адзенне, дываны, драўляныя сохі, бароны, старажытныя кнігі. Былі зроблены раскопкі курганных пахаванняў у Заслаўі. Там знойдзены рэшткі розных рэчаў хатняга ўжытку, манеты і інш.

Сустрэча са школьнікамі

У дні школьных канікул група вучняў Віцебска выршыла пабываць на экскурсіі ў Мінску. Школьнікі наведвалі музей Янкі Купалы, багатадзельны спектакль ў тэатрах оперы і балету, юнага глядача і іншых. Жаданымі гасцямі былі яны і ў Саюзе пісьменнікаў БССР. Тут П. Броўка,

М. Лынькоў, А. Вялюгін, Э. Агняцет правялі з вучнямі гутарку, расказалі ім аб сваіх творчых планах.

Сустрэчы пісьменнікаў са школьнікамі адбыліся ў Палцах культуры прафсаюзаў, клубе «Спартак», акруговым Доме афіцэраў.

Сустрэчы з выдапным пісьменнікам

Імя Аляксея Мікалаевіча Талстога я пачуў упершыню ў далёкім юнацтве, калі быў вучнем старэйшых класаў адной з гімназій сталічнага тады Пецярбурга. Мой прыцель на класе, такі ж, як і я, энтузіяст паэзіі, паказаў мне аднойчы тоненькую кніжку ў аранжавай вокладцы і таямніча сказаў: «Вось пачытай! Што ты аб усім гэтым думаеш?»

Прыцель тады, у 1914—1916 гг., любіў здзіўляць мяне футурыстычнымі назіткамі і альманахамі, якія прапагандавалі «заумь», таму я ўзяў кніжку недаверліва. Але назва яе была вельмі прастай: «За сінімі рэкамі»; аўтарам быў невядомы мне гр. А. М. Талстой. Граф? Так, баспрэчна. Вось і старанна выписаны старажытны герб з нейкім адным рогам, што пранізвае зорку.

Маё дэмакратычнае сэрца не вельмі давярала паэзіі арыстакратычных нашчадкаў, якія выпускаюць пасрэдня вершы на валевай паперы і, аразумела, «выданнем аўтара». У перадрэвалюцыйны час многа такіх па-эстэцку аформленых зборнікаў ляжала на кніжных прылаўках. Вока да іх даўно прывыкла. Яны нічога не давалі ні розуму, ні сэрцу.

Але вось кніжка разгорнута, бегла прачытаны першы верш, і ўжо няма сілы адарвацца ад гэтых незвычайных старонак. Не, гэта не практыкаванні дылятанта-вершапісца, гэта—паэзія, і прытым глыбіна руская, якая чэрпае свае сілы з народных казак, паданняў сівой старажытнасці. Патыхае ад яе нейкай вельмі ўжо старажытнай Руссю, дзе ёсць і Даждж-бог, і Пярун, і Ярыла, і чарадзейныя травы, і казачны прыгожы малайцы, і дзяўчаты з русай касой, і камень-прыварот, і Сарынь-рака. Праўда, ёсць у гэтай кнізе палёт літаратурнай стылізацыі, ёсць паўтарэнне тэм, ужо выкарыстаных у паэзіі, але якая разам з тым свежасць і сіла, якое глыбокае пацунцё ўваходзячага карчуня ў родны чарназём гнуткага, квяцістага і павучага рускага слова!

Аляксей Мікалаевіч Талстой

Да 75-годдзя з дня нараджэння А. М. Талстога

Зборнік вершаў «За сінімі рэкамі» праішоў зусім незаўважаным, заслонены першымі кнігамі апавяданняў таго ж пісьменніка, у якіх чытач адразу ж адчуў нараджэнне новага самабытнага таленту. Перадрэвалюцыйны чытач ужо ведаў і любіў такія зборнікі, як «Заволжа», «Прыгоды Расцёгіна», «Іскры» і ў тонкіх лірыка-сатырычных адценнях напісаную п'есу «Касатка».

А. М. Талстой рашуча крочыў у бок прозы. Крытыка ўжо вызначала яго як прадаўжальніка стылістычнай манеры Гоголя, Тургенева, часткова Салтыкова-Шчэдрына. А. Талстой упарта пераадоўваў у сабе ўсё, што магло ісці ад пераймання, вольнага ці міжвольнага, і ўпэўнена стаў на шлях самастойных пошукаў, увесць час застаючыся ў родным яму рэчышчы рускага класічнага рэалізма. Усім вядома, у якую магутную сілу ператварыўся яго талент пасля Кастрычніка, на глебе савецкага сацыялістычнага мастацтва, калі былі напісаны і «Блуканне па пакутах» і «Пётр I».

Асабіста я пазнаёміўся з Талстым пасля яго вяртання з-за мяжы, у 1923—24 гг., ужо добра ведаючы ўсю ранейшую яго творчасць. У гэты перыяд ён ахвотна прымаў удзел у розных літаратурных вечарах, ездзіў па клубах, любіў размаўляць з малавядомымі яму людзьмі і ўвогуле ўспляк падкрэсліваў свой, які ён называў, «дэмакратызм». Гэтае слова ў яго вуснах набыла асаблівае адценне — яно ўступала ў патрабавальнае спалучэнне з яго шляхетнай знешнасцю, арыстакратычнымі манерамі. Праішоў самы кароткі час, і ад гэтых «панскіх замашак» у Талстога не засталася і следу. Прыгадваючы нядаўняе, сам жа ён пусціў па ўласнаму адрасу іранічнае слоўца: «рабоча-сялянскі граф». Легка, натуральна і нека нават весела Аляксей Мікалаевіч уваходзіў у непрывычнае для яго жыццё, прагна цікавіўся ім, уваходзячы ва ўсе дробязі нашага побыту. У гэты час яго часта можна было бачыць сярод пісьменнікаў, на агульных сходках, літаратурных вечарах і сустрэчах. З цікавасцю прыглядаўся ён і да нас, тагачаснай літаратурнай моладзі.

Памятаю, нека зайшла ў нас размова аб літаратуры дарэвалюцыйнага часу, і я задаў Аляксею Мікалаевічу нечаканае для яго пытанне: а як сам ён ставіцца да таго, што быў некалі паэтам, як расценьвае цяпер сваю даўнюю кніжку «За сінімі рэкамі»? І трэба было бачыць, як усхваляваўся, нават расцудзіўся Талстой. «Вы ведаеце гэтую кніжку? Цудо! Сапраўднае цудо! А я ж думаў, што яна зусім невядомай савецкаму маладому чытачу. Такі — задумаўся Аляксей Мікалаевіч, — гэта было маё першае друкаванае дзецішча, калі не лічыць зусім юнай кнігі «Лірыка», выпушчанай у 1907 годзе, хоць у той час я пісаў доволі многа — і амаль выключна прозу. Вершы былі для мяне запаветнай справай, хоць я і не думаў ніколі стаць «сапраўдным паэтам». Я вершы люблю і любіў з самага маленства. Класікаў, у асноўным, вядома. Вершы вельмі добра рэч, нават як першы этап у рабоце кожнага празаіка. Гэта выдатная школа, якая навуцае ўзважваць, ацэньваць, выбіраць і берагчы слова. Не напісаўшы «Палтавы», не напішаш ні «Пікавай дамы», ні «Капітанскай дачкі». Вядома, мая вершаваная кніжачка — адзіная да таго ж, — не бог ведае што: усё ў ёй молада ды зелена».

Літаратурны дыспут

У Магілёўскім педінстытуце адбыўся дыспут па кнізе «Жорсткасць» П. Ніліна. Выкладчыца літаратуры М. Нікішина коратка ахарактарызавала эпоху, у якую жылі і дзейнічалі героі апавесці.

Я, памятаю, пачаў гарача прэчыць Аляксею Мікалаевічу, прыгадаў свае юнацкія ўражанні ад яго вершаў і ўпамінуў дарэчы аб іх чыста рускім, фальклорным каларыце.

— Вось-вось! — падхапіў Талстой. — Калі ёсць што каштоўнае ў тагачасных нашых вопытах, дык гэта сувязь з народнай скарбніцай — рускімі казкамі і песнямі. Праўда, рабілася гэта трэшкі перайманьня па-эстэцку, як я цяпер бачу. Але аснова была правільная. Ад гэтай асновы, дарэчы сказаць, пайшлі і мае «Сарокіны казкі» — таксама адна з самых ранніх кніг.

Аб адносінах А. М. Талстога да вершаў увогуле, а да сваіх у прыватнасці, у нас, здаецца, не пісаў ніхто, і таму цікава будзе прыгадаць аб гэтым перыядзе ў яго біяграфіі, калі ён, ужо будучы праслаўленым празаікам, стваральнікам трылогіі аб дэсе інтэлігентцы ў рэвалюцыі і творцам выдатнага гістарычнага рамана, зноў, праўда на кароткі час, звярнуўся да захаплення свайго юнацтва, да паэтычнага слова.

Гаворка ідзе пра тры дзве работы для музычнага тэатра, якія ажыццяўляліся і пад непасрэдным кіраўніцтвам, і пры цесным удзеле А. М. Талстога.

У перадваенныя гады Талстой, вярнуўшыся са сваёй паездкі ў Чэхаславакію, прывёз адтуль клавір оперы Сметаны «Праддзёная нявеста». Ён быў зачараваны і музыкой, і пастаноўкай у Пражскім оперным тэатры гэтага шэдэўра чэшскага музычнага мастацтва. І яму захапелася ўбачыць гэты твор на рускай опернай сцэне. Ён сам пабываў у Малым оперным тэатры ў Ленінградзе і дамовіўся аб пастаноўцы там оперы Сметаны.

Але трэба было падрыхтаваць рускі тэкст, які перадае ўсе драматургічныя сітуацыі і калізій, паэтычны, як у арыгінале, і разам з тым зручны для спявання. Па ходу дзеі, патрэбна было напісаць і немалую колькасць вершаў як у лірычным, так і ў камічным плане.

Аляксей Мікалаевіч запрасіў мяне ў супрацоўнікі менавіта як паэта, але потым і сам пачаў пісаць вершы. Аднойчы, пасля таго, як мы доўга і беспаспяхова біліся над камічнай арыйяй хітраватага свата Кецалы, ён сказаў мне: «Ведаеце, паспрабуем я ўспомніць старое, напішу сам гэты хвалебны маналог па ўсіх правілах вершаванай формы. Цікава, што з гэтага атрымаецца». На другую раніцу ён, не тоячы сваёй радасці, паказаў мне гэтую ажыўшую пад яго пяром арыю, у якой, сапраўды, было тонкае веданне законаў рускага паэтычнага слова.

Тое ж паўтарылася і калі я праправаў, па яго задуме, над вершаваным лібрэта оперы Ю. Шапоруна «Дзекабрысты». А. М. Талстому належаць у ім дзве цудоўныя цыганскія песні, паэтычныя вартасці якіх не ўступалі праслаўленаму «Мой костёр в тумане светит».

Не раз даводзілася мне гутарыць з Аляксеем Мікалаевічам аб рускай паэзіі, якую ён вельмі любіў і ведаў да тонкасцей. Вядома, усё гэта ў асноўным адносілася да XIX стагоддзя і асабліва да любімых ім Цютчова і Баратынскага. Цаніў ён таксама лірыку і сатыру А. К. Талстога, з якім, як казаў, «можа лічыцца калі не фамільным, дык паэтычным сваяцтвам». З сучаснікаў Аляксей Мікалаевіч аддаваў перавагу вершам Сяргея Ясеніна, у якім бачыў «чыстае і палыманае выражанне рускага нацыянальнага пачатку».

Чытаючы творы Талстога, выразна чуеш, як бецца ў іх жывы пульс цудоўнай, яркай рускай мовы, народжанай вялікім народам, у самой сутнасці якой ляжыць высокая паэзія.

Ус. РАЖДЗЕСТВЕНСКІ.

Мастацтва

Адка калі заглядаюць. А калі б яны прыехалі сюды, то знайшлі б дзесяткі іншых здольных людзей, якім патрэбна шчырая парада, кваліфікаваная дапамога.

Трэба зрабіць бур'яны папрок і ў адрас Саюза мастакоў Беларусі. Амаль у кожнай вёсцы ёсць людзі, асабліва моладзь, якія займаюцца малеваннем, скульптурай, ішучь карціны. Вось дзе спатрэбілася б апамога вопытнага мастака! Нажаль старыя мастакі не ведаюць дарогі ў наш ён.

Сакрэты некаторых відаў народнага мастацтва, напрыклад, разьбы па дрэву, штва вядомыя нямногім і з цягам часу і губляюцца. Дык ці нельга было б прыскіх дамах культуры арганізаваць ткі выяўленчага і прыкладнага мастацтва-запрасіць вясці ў іх заняткі вопытных істроў. Нам думаецца, што ні В. Ягелні В. Кулда не адмовілі б растлумачыць моладзі свае сакрэты, навучыць іх кай разьбе, прыгожаму ткацтву. І ня сумнення, што жадаючых наведваць ія гурткі было б вельмі многа.

Цядрэна было б і настаўніцкім калектывам часцей запрашаць у госці народных істроў, арганізаваць пры школах гурткі іьбы па дрэву або ткацтву.

Трэба аказаць народным талентам кантнуную дапамогу, усямерна прапагандаць народнае мастацтва.

А. САКАЛОУСКІ.

Свір Маладзечанскай вобласці.

ерадаваць дыханне свайго часу. «Слова, — ісаў В. Г. Караленка, — гэта не пацачы шар, які ляціць па ветру. Гэта праца, ён павінен падымаць за сабой ўны цяжар. І толькі па тым, колькі ён сплывае і падымае за сабой чужога нароу, — мы ацэньваем яго значэнне і лу».

Разбіраючы паасобныя творы Міхася лнькова, Максіма Лужаніна, Аркадыя Кушова, Івана Мележа і іншых беларускіх сьменнікаў, Якуб Колас пераканальна казаў, у чым заключаюцца слабыя і цыныя бакі іх творчасці, іх удачы і аб'есціні роднай мовы, на якой ствараюцца хоўныя каштоўнасці для працоўнага чавека, ён вылучаў у адно з галоўных і слікаў пісьменнікаў настойліва працаць над узбагачэннем і ўдасканаленнем йго слоўнікавага запаса, змагаючыся адласова з неапраўданым засмечваннем яго лазразумелымі правінцыялізмамі, архаізімі і г. д.

У артыкуле «Сучаснасць і пісьменнік», ешчаным у «Правде» ў 1956 г., Колас аў, звяртаючыся да маладых літаратараў: «А. М. Горкі вучыў нас беражліва і боўна адносіцца да роднага слова, не мечаваючы твораў мясцовымі выразамі і аротамі, і ў той жа час выпрацоўваць аю яркую і гнуткую мову адпаведна орчай манеры літаратара. А ў нас часта ывае так, што не толькі не адрэзніш мовы аднаго героя ад мовы другога, а і ад мовы самаго аўтара. Таму будзе справядліва напамінаць, што стварэнне літаратурнага твора пачынаецца з працы над моваю».

Паэт неаднаразова падкрэсліваў, што вы сацыяльны парадка, які ўсталяваўся нашай краіне, шпаркае развіццё ўсіх

галін народнай гаспадаркі, навукі, тэхнікі выклікаюць да жыцця і новыя словы, тэрміны, паняцці, без якіх ужо нельга абыйсціся, каб не збядніць у мастацкім творы самога зместу сацыялістычнай эпохі. Аднак перад тым, як увесці ў тканіну твора тое ці іншае новае або запазычанае з другой мовы слова, ён заклікаў мастакоў спачатку як мае быць паварушыць сваю памяць, уважліва перагледзець слоўнікавыя і фальклорныя крыніцы, у якіх якая і можна адшукаць патрэбнае, але беспадстаўна забытае ці невядомае нам дагэтуль паняцце, тэрмін.

Першачарговай задачай пісьменніка з'яўляецца фарміраванне літаратурнай мовы — сакавітай, выразнай, гнуткай, якая ўбірала б у сабе самае лепшае і дасканалася, што створана ў глыбінях народных мас. Без усебаковага і творчага падыходу да моўных здабыткаў свайго народа, без стараннага ўзбагачэння слоўнікавага запаса пісьменнік аб'ектыўна не можа даць чытачу твораў, якія б жыццёва праўдзівыя і памастацку пераканальна адлюстроўвалі складаныя працэсы нашай рэчаіснасці.

Якуб Колас — вялікі знаўца народнай мовы — не раз выказаў гэтае думкі перад работнікамі культуры нашай рэспублікі і часам вельмі востра крытыкаваў тых літаратараў, якія нядбайна, абыякава ставіліся да свае адказнае працы. Спасылаючыся, у прыватнасці, на некаторыя празаікаў, якія іншы раз больш увагі аддавалі памерам сваіх апавесцей і раманаў, чым выяўленчым сродкам, ён гаварыў, што далёка не заўсёды таўшчыня гэтых кніг адпавядала іх унутраным мастацкім якасцям. «Як можна, — адзначаў пясняр, — выказаць думку ці абмалываць чалавека, калі ўвесь моўны запас пісьменніка не перавышае сотні слоў, а некаторыя з іх ён увы-

вае ў значэнні, зусім супрацьлеглым іх сапраўднаму сэнсу!»

Шчырай зацікаўленасцю ў плённым росквіце беларускай савецкай літаратуры, у творчым росце маладых кадраў пісьменніцкай змены прасякнуты літаральна ўсе артыкулы і публічны выступленні народнага пясняра. Яго высокая прынцыповасць у ацэнцы канкрэтных літаратурных з'яў, таварыскія і каштоўныя нарады сваім сабратам па пару, нарэшце, яго строга і непрымірныя адносіны да ўсякага літаратурнага браку і неахайнасці, якія дапускаліся паасобнымі аўтарамі, прынеслі неадзіную карысць нашай літаратуры. Многія паэты, празаікі, драматургі маладзейшага пакалення з удзячнасцю ўспамінаюць сёння словы свайго любімага настаўніка аб вялікіх і пачэсных абавязках кожнага работніка ідэалагічнага фронту аб тым, колькі важна ісці ў нагу са сваім гераічным народам-будульніком і пастаянна адчуваць магутны поступ шматнацыянальнай Савецкай краіны.

Выступаючы на агульным сходзе інтэлігенцыі, прысвечаным вынікам першага Усеагульнага з'езду пісьменнікаў, Якуб Колас адзначаў, між іншым: «Калі б мне даводзілася рабіць заказ пісьменніку паказаць чалавека — барацьбіта за справу сацыялізма, то я ў першую чаргу сказаў бы яму пайсці на прадырмства і не толькі абмежавацца тым, каб наглядзець на яго з птушынага лёту, бо так мы жыцця не пазнаем, так мы не можам даць доўнага мастацкага вобраза героя нашай эпохі. Для таго, каб даць гэты вобраз, пісьменнік павінен вывучыць яго ва ўсёй мнагаграннай складанасці жыцця, павінен прасякнуцца яго ітарэсамі, яго бытам, яго патрэбамі, яго радасцямі, смуткамі і надзеямі. Калі

